

Odnos razvijenosti hrvatskih županija i broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja

Franjul, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:004184>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

TINA FRANJUL

**ODNOS RAZVIJENOSTI HRVATSKIH ŽUPANIJA
I BROJA POSLOVNIH JEDINICA I PRIHVATNIH
UREĐAJA**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

TINA FRANJUL

**ODNOS RAZVIJENOSTI HRVATSKIH ŽUPANIJA
I BROJA POSLOVNIH JEDINICA I PRIHVATNIH
UREĐAJA**

Završni rad

JMBAG: 0303065137, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Bankarski management

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof.dr.sc.Manuel Benazić

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Tina Franjul**, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera **Financijski management** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, rujna 2019. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Tina Franjul** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod **nazivom Odnos razvijenosti hrvatskih županija i broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Organizacijske strukture u bankarstvu	2
2.1.	Pojedinačno bankarstvo	4
2.2.	Bankarstvo s podružnicama (poslovnica)	5
3.	Bankarstvo i regionalni razvoj	7
3.1.	Utjecaj banaka na regionalni razvoj.....	7
4.	Prihvatni uređaji.....	8
4.1.	Bankomati	9
4.2.	EFTPOS uređaji	11
4.3.	Dnevno – noćni trezori.....	12
4.4.	Uređaji za zaprimanje kovanog novca.....	12
4.5.	Uređaji za zaprimanje naloga za plaćanje	12
4.6.	Uređaji za podizanje gotovog novca.....	13
5.	Analiza odnosa razvijenosti hrvatskih županija te broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja.....	13
5.1.	Analiza razvijenosti hrvatskih županija	18
5.2.	Analiza broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja na teritoriju Republike Hrvatske	21
5.3.	Analiza odnosa razvijenosti hrvatskih županija te broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja.....	23
6.	Zaključak	26
	Literatura.....	27
	Popis tablica i slika.....	29
	Sažetak- Odnos razvijenosti hrvatskih županija, broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja.....	30
	Summary – The relation between development of Croatian counties, numbers of operating units and accepting devices.....	31

1. Uvod

Banke su najstarije i najpoznatije od svih financijskih institucija. Kroz povijest pa sve do danas jako su se promijenile, razvijajući se od mjenjača i izdavatelja novca da bi postale najvažniji sakupljači i pružatelji financijskih informacija u gospodarstvu.

Banke su financijske institucije koje obnašaju funkciju redistribucije štednih depozita u korist kredita deficitarnih institucionalnih sektora. Tako se kreditnom funkcijom banaka financiraju i podržavaju proizvodnja, potrošnja i investicije. Na taj se način uspostavlja sudbinska povezanost bankarstva i gospodarstva, jer samo zdravo gospodarstvo može podmirivati preuzete kreditne obveze, čime se omogućuje rast kreditnih potencijala banaka koje onda mogu nastaviti s usmjeravanjem kredita tom istom gospodarstvu, koje u svakom narednom ekonomskom ciklusu teži stvaranju novih vrijednosti.

Cilj ovog rada je utvrditi povezanost između gospodarskog razvoja hrvatskih županija i razvijenosti mreže poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja, odnosno utvrditi da li razvijenije hrvatske županije imaju veći broj poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja od onih manje razvijenih. Koristeći obrađene podatke nastoji se zaključiti da li se broj poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja kreće proporcionalno sa regionalnim razvojem.

Rad se pored uvoda i zaključka sastoji od četiri poglavlja. Prva tri poglavlja teorijski razlažu najvažnije pojmove za samo razumijevanje analize. Prvi dio odnosi se na samu funkciju i organizaciju bankarstva. Navode se dvije najvažnije strukture, pojedinačno bankarstvo i banke s podružnicama, i njihove razlike. Drugi dio proučava sam regionalni razvoj te objašnjava glavne pokazatelje regionalnog razvoja. Treći dio bavi se proučavanjem i objašnjavanjem prihvatnih uređaja. Nastoji objasniti prednosti i važnost istih. Na samom kraju nalazi se analiza odnosa razvijenosti hrvatskih županija te broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Podaci korišteni za analizu prikupljeni su sekundarnim putem, koristeći internetske stranice.

Prilikom izrade ovog rada korištene su komparativna metoda te metoda analize i sinteze, također za potrebe analize korištene su matematička i statistička metoda.

2. Organizacijske strukture u bankarstvu

Danas postoji puno različitih oblika banaka i ostalih financijskih institucija da su razlike između tih različitih vrsta organizacija vrlo zbunjujuće.¹ Već godinama bankari i menadžeri ostalih financijskih institucija razvijaju različite organizacijske oblike radi ostvarivanja različitih uloga i pružanja usluga koji komitenti traže od njih. Bankari se kod pružanja financijskih usluga svojim klijentima danas suočavaju s izazovima sa svih strana. Razvoj organizacijskih oblika banaka vezan je uz pružanje usluga koje komitenti traže.² Veličina banke je također značajni čimbenik u određivanju, uz to veliki utjecaj imaju i vladine regulacije.

Banke su samo jedan dio ogromnog globalnog financijskog sustava kojeg čine tržišta i institucije. Primarna je svrha financijskog sustava koji se stalno mijenja potaknuti pojedinca i institucije da štede i prenijeti štednju onim pojedincima i institucijama koji planiraju investirati u nove projekte. Taj proces poticanja štednje i pretvaranja štednje u investicije uzrokuje rast gospodarstva, stvaranje novih radnih mjesta i porast životnog standarda. No, to nije jedina uloga, financijski sustav danas pruža mnogo usluga i pogodnosti za moderan život. Uključuje usluge plaćanja koje omogućavaju trgovinu i tržište (poput čekova, kreditnih i debitnih kartica i interaktivnih internetskih stranica), usluge zaštite od rizika za one koji štede i žele ulagati, usluge likvidnosti (omogućavaju pretvaranje imovine u trenutno raspoloživu kupovnu moć) i kreditne usluge za one kojima su potrebni krediti kao potpora njihovom dohotku. Popis usluga koje nam banke i njihovi konkurenti danas nude jako brzo raste. Šire se nove metode pružanja usluga, poput interneta, mobilnih telefona i pametnih kartica s digitalnom gotovinom, a svake se godine uvode nove usluge. Banke i neki od njihovih konkurenata postali su financijske robne kuće novog doba, pokušavajući ujediniti bankovne, osiguravajuće i brokerske usluge pod jednim krovom.³

Istina je da oblik organizacije slijedi njenu funkciju, a banke i ostala financijska poduzeća obično su organizirana za, što je moguće učinkovitije, izvršavanje uloga koje im tržište određuje. Budući da veće institucije uglavnom imaju širi spektar uloga i nude više usluga, veličina je također značajan činitelj u određivanju organizacijskog

¹ Rose, P.S. i S.C.Hudings., *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, MATE d.o.o., Zagreb, 2015.

str. 71.

² Ibid, str. 65.

³ Ibid, str. 5.

oblika financijskih poduzeća⁴. Naime, prema staroj metodologiji (iako postoji i nova), Hrvatska narodna banka (dalje u tekstu: HNB)⁵ razlikuje tri vrste banaka – velike, srednje i male banke, a sve prema kriteriju tržišnog udjela u aktivi bankovnog sustava

- male banke su banke s tržišnim udjelom manjim od 1 posto,
- srednje banke su banke s tržišnim udjelom između 1 i 5 posto, dok
- velike banke imaju tržišni udio iznad 5 posto.

Male banke karakterizira izravan pristup i decentralizirana struktura koja omogućava veću samostalnost njihovih zaposlenika u odobravanju plasmana manjim klijentima. Svoje odluke zasnivaju na osobnom kontaktu s klijentima i na pojedinačnoj procjeni njihova boniteta. Zbog toga male banke imaju iznimno važnu ulogu u financiranju malih i srednjih poduzeća. No, u posljednje je vrijeme u Hrvatskoj aktualizirana tema o budućnosti malih banaka. Veliki problemi malih banaka su relativno visoki regulatorni troškovi. Okrupnjavanje malih banaka već se dugo navodi kao neizbježan scenarij razvoja bankarskog sektora. Banka se spajaju kako zbog uštede u troškovima (troškovi se smanjuju kroz ekonomiju obujma i obuhvata odnosno efikasnijom alokacijom resursa), tako i zbog rasta prihoda. Trend spajanja ubrzan je zbog financijske deregulacije i tehnoloških i informacijskih inovacija⁶. Suprotno malim bankama, velike banke karakterizira složeniji organizacijski nacrt. One mogu provesti bolju diverzifikaciju, ne ovise o gospodarskom stanju jedne industrije ili države te imaju mogućnost prikupljanja financijskog kapitala po relativno niskim troškovima. Također velike banke imaju kvalitetniji i stručniji menadžment. Problem koji se javlja je raspon kontrole; top menadžment je upućen u bankovno poslovanje, ali je manje informiran o proizvodima i uslugama podružnica.⁷

Financijski sustavi su često podložni nestabilnostima i politički osjetljivi. Zbog toga država uvodi regulaciju, poslovne banke jedne su od industrija koju država najviše regulira. Bankari moraju raditi u okruženju opsežne državne regulative, oblikovane ponajprije radi zaštite javnog interesa. Jedan od glavnih razloga zašto su banke strogo regulirane je kako bi se zaštitila ukupna ušteđevina (pojedinaca i obitelji). Uz to, banke su još odgovorne za kontrolu opskrbe novcem i kreditima,

⁴ Rose, P.S. i S.C.Hudings, *Ibid.*, str. 65.

⁵ Središnja banka RH, sa sjedištem u Zagrebu, dostupno na : <http://old.hnb.hr/publikac/bilten-o-bankama/hbilten-o-bankama-21.pdf>, (pristupljeno 09.09.2019.).

⁶ *Ibid.* str. 32.

⁷ *Ibid.* str. 33.

moraju osigurati jednakost u dobivanju kredita i drugih financijskih usluga te osigurati pomoć ekonomskim sektorima koji imaju posebne kreditne zahtjeve (kao građevinarstvo, malo poduzetništvo, poljoprivreda). U današnje vrijeme sve više i više financijskih regulacija se uklanja ili smanjuje i sve se više oslanja na slobodno tržište, a ne državni diktat, za oblikovanje i ograničavanje onoga što financijska poduzeća smiju raditi.⁸

Promatrajući usluge, veličinu i regulaciju banaka danas možemo razlikovati dvije najvažnije organizacijske strukture, pojedinačno bankarstvo i bankarstvo s podružnicama (poslovnica), koje dominiraju u bankarstvu i u drugim financijskim institucijama.

2.1. Pojedinačno bankarstvo

Pojedinačno bankarstvo kao jedna od najstarijih vrsta bankarstva, podrazumijeva pružanje svih usluga iz jednog ureda, premda se neke usluge (kao što je zaprimanje depozita, unovčavanje čekova ili plaćanje računa) mogu pružiti i u objektima u kojima se nudi ograničen broj usluga, kao što su šalteri kojima se može pristupiti iz automobila i bankomati koji su povezani s računalnim sustavom banke. Ovakve organizacije su i danas uobičajene. Primjerice, 2005.godine u Sjedinjenim Američkim Državama je samo nešto više od 2.000 nacionalnih banaka, odnosno oko jedne trećine, poslovalo i pružalo sve usluge iz samo jednog ureda u usporedbi s 5.500 banaka koje su u to vrijeme imale dva ili više aktivnih ureda iz kojih su pružale svoje usluge.

Većina banaka započinje svoje poslovanje kao jedinka bez podružnice (poslovnice), djelomično zato što su njihov kapital, menadžment i osoblje strogo ograničeni sve dok financijsko poduzeće ne ojača i privuče dodatna sredstva i stručno osoblje. Međutim, većina financijskih poduzeća želi stvoriti raznovrstan uslužni servis – podružnice (poslovnice), elektroničku mrežu, internetske stranice i druge objekte za pružanje usluga – kako bi stekla nova tržišta se geografski diversificirala s ciljem smanjenja izloženosti ukupnom riziku. Oslanjanje na samo jednu lokaciju s koje dolaze komitenti i na kojoj ostvaruju prihod može biti rizično ako ekonomija u tom okruženju slabi i ako se komitenti i poslovi premjeste na druga tržišta.⁹

⁸ Rose, P.S. i S.C.Hudings, op.cit. str 30.

⁹ Ibid. str. 73.

Jedan od razloga za sve veći broj banaka bez podružnica (poslovnica) je brzo stvaranje novih banaka čak i u razdoblju elektroničkog bankarstva, i velikog spajanja među vodećima u industriji. Čini se da mnogi potrošači još uvijek preferiraju male banke koje poznaju svoje komitente.¹⁰

2.2. Bankarstvo s podružnicama (poslovnicama)

U trenutku kada financijsko poduzeće dostigne određenu veličinu, obično odlučuje osnovati svoju podružnicu (poslovnicu), naročito ako opslužuje regiju koja se brzo razvija, te se nađe pod pritiskom ili da slijedi poslove i komitente na nove lokacije ili da izgubi radi bolje lociranih konkurenata koji se bave financijsko – uslužnim poslovima. Organizacija banaka s podružnicama (poslovnicama) nudi kompletan izbor usluga na nekoliko lokacija, uključujući glavni ured i jednu ili više podružnica (poslovnica) s kompletnim asortimanom usluga. Također, takva organizacija će vjerojatno ponuditi i ograničeni broj usluga preko pripadajuće mreže šaltera kojima se pristupa iz automobila, bankomata, računala koji su elektronički povezani s bankarskim računalima, te prodajnih terminala u prodavaonicama i prodajnim centrima, interneta i drugih suvremenih komunikacijskih sustava. Viši menadžment organizacije banke s podružnicom (poslovnicom) obično se nalazi u glavnom sjedištu, iako svaka podružnica (poslovnica) koja pruža cjelokupan niz usluga ima svoj vlastiti tim menadžera s ograničenim ovlaštenjima prilikom donošenja odluka vezanih za zahtjeve komitenata za kreditima i ostale aspekte dnevnog poslovanja.¹¹

Postoje mnogi razlozi za brzi rast bankarstva s podružnicama (poslovnicama). Jedan od činitelja je bilo masovno seljenje stanovništva iz gradova u prigradske zajednice, što je prisililo mnoga velika gradska financijska poduzeća da ili slijede ili izgube svoje komitente koji često mijenjaju mjesto boravka. Rezultat toga bila je ekspanzija podružnica (poslovnica) i bankomata širenjem iz poslovnih dijelova većih gradova. Neuspjesi su također unaprijedili aktivnost podružnica (poslovnica) jer je uspješnijim institucijama bilo dopušteno preuzeti one lošije i pretvoriti ih u svoje podružnice. Rast posla je također pridonio širenju bankarstva s podružnicama

¹⁰ Ibid. str. 75.

¹¹ Rose, P.S. i S.C.Hudings op.cit. str. 74.

(poslovnica).¹² Raznovrsnost bankarskih proizvoda je svakim danom sve veća te otvaranjem novih podružnica (poslovnica) cilj je privući nove, ali i zadržati stare klijente. Poslovnice omogućuju osoban pristup i dostupnost svih bankarskih usluga na jednom mjestu.

Organizacije s podružnicama (poslovnica) često okupljaju manje institucije, pretvarajući ih u podružnice (poslovnice) i na taj način koncentrirajući imovinu industrije u manji broj poduzeća. Međutim, ne postoje dokazi ili postoje tek slabi dokazi da podružnice (poslovnice) neminovno smanjuju konkurenciju. Izgleda da se unapređuju pogodnosti koje se pružaju komitentima jer je u svakoj podružnici (poslovnici) dostupno sve više usluga te je sve izraženija pojava da se na obuhvaćenom području poveća odnos broja podružnica prema jedinici populacije što smanjuje transakcijske troškove za prosječnog komitenta. Međutim, čini se da su naknade za pojedine usluge više u podružnicama (poslovnica), što može biti odraz veće upućenosti dijela velikih banaka u pogledu stvarnog troška svake pojedine usluge.¹³

Prilikom otvaranja podružnica veoma je važno uzeti u obzir neke od karakteristika koje mora imati mjesto na kojem se osnivaju, a to su:¹⁴

- Vrlo velika gustoća prometa, odnosno veliki protok automobilskeg prometa, da komitenti mogu lako i jednostavno pristupiti uredu, šalteru.
- Veliki broj trgovina na malo prisutnih u bliskom susjedstvu koje obično stvaraju značajan obujam kreditnih i depozitnih poslova
- Stanovništvo koje je starije od prosjeka jer često imaju značajne količine ušteđevine te im treba savjet kako uložiti tu ušteđevinu
- Okruženje koje sadrži znatan broj vlasnika poslovnih objekata, menadžera te stručnjaka i stručnjakinja koji ondje rade i žive.
- Iznadprosječni porast populacije
- Iznadprosječna razina kućnog dohotka.

¹² Op.cit. str. 75.

¹³ Rose, P.S. i S.C.Hudings, ibid. str. 76.

¹⁴ Ibid, str. 108.

3. Bankarstvo i regionalni razvoj

Bankarstvo označava poslovanje koje obuhvaća držanje depozita i posuđivanje novca. Povijesno gledano ono je počelo tako što su bogati pojedinci svoj novac posuđivali trgovcima. Pravi procvat doživjelo je tek kad se razvio običaj polaganja novca na čuvanje kod zlatara. Zlatari su shvatili da je samo mali dio novca potreban za zadovoljavanje tekućih potreba, pa su razvili unosnu praksu posuđivanja viškova novca uz kamatu za koje su iz iskustva procjenjivali da im nisu potrebni. Zlatno pokriće se s vremenom smanjivalo, pa je i konačno nestalo, ali je zadržana praksa da država za izdavanje novca ovlasti središnju banku.¹⁵

3.1. Utjecaj banaka na regionalni razvoj

Poslovne banke su posebno važne institucije kako glede financijskog potencijala, financijskih transakcija tako i glede njihova utjecaja na količinu novca u optjecaju. Kao financijska institucija, banka je čimbenik monetarnog i kreditnog sustava preko poslova koje uobičajeno nazivamo bankarskim, a tijekom kojih nastaju odnosi u prometu novca i kredita te nemonetarnih financijskih oblika. Regionalna dimenzija financijske intermedijacije banaka očituje se primarno u učinkovitoj kreditnoj politici, prikupljanju depozita, obavljanju ostalih financijskih usluga i pružanju financijskog servisa. Regionalna poslovna politika banaka povezana je s ukupnom poslovnom strategijom banke, geografskom ekspanzijom poslovnica, ulaganjem u bankovnu infrastrukturu, informacijskim tehnologijama, financijskom isključenosti, profitabilnosti pojedinih užih teritorijalnih jedinica, regulatornim okvirom te ostalim poslovnim odrednicama i odrednicama same uže teritorijalne jedinice.¹⁶

Utjecaj poslovanja banaka na ekonomiju navodi na zaključak kako su banke silno važne institucije za učinkovito uključivanje ekonomije u međunarodne robne i financijske transakcije. Mobilizacijskim, aktivnim, posredničkim i vlastitim poslovima, banka na načelima bankarskog poslovanja potiče ekonomično i racionalno poslovanje, određujući razvoj društva kao cjeline. Također, banka kao institucija koja ima i karakter javnog dobra jedan je od važnijih čimbenika učinkovitog postizanja ekonomskog rasta u svim teritorijalnim jedinicama te je stoga nužno uključiti i

¹⁵ Moj bankar, dostupno na: <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Bankarstvo>, (pristupljeno 10.07.2019.).

¹⁶ Božina, L., *Novac i bankarstvo*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli; Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković, 2008.str 78.

financijski i bankovni sektor u analize i strategije oblikovanja županijskih strateških okvira.¹⁷

4. Prihvatni uređaji

Banke i mnogi njihovi konkurenti u novije su se vrijeme suočili s višim troškovima poslovanja pa su se stoga okrenuli sve većoj automatizaciji i uvođenju sofisticiranih elektroničkih sustava kako bi zamijenili stariju, radno-intenzivnu proizvodnju i dostavu usluga. Taj pomak prema većoj tehnološkoj promjeni posebno je vidljiv kod pružanja usluga poput obavljanja plaćanja i odobravanja kredita klijentima koji zadovoljavaju uvjete. Najpoznatiji primjeri velikih tehnoloških inovacija u industriji financijskih usluga uključuje bankomate (ATM), mobitele, POS terminale i debitne kartice.¹⁸

Računalni uređaji u trgovinama koji omogućavaju kupcu da odmah plati kupljenu robu i usluge elektroničkim putem na način da odbijaju trošak svake kupnje izravno s njegovog ili njenog računa, poznati su kao prodajni terminali. Kupac pokazuje prodavaču kodiranu debitnu karticu, on je potom ulaže u računalni terminal spojen s računalnim sustavom financijskog poduzeća. Komitentov račun tereti se za kupovinu i sredstva se automatski prebacuju na depozitni račun trgovine.

HNB definira poslovnu jedinicu kao „organizacijski dio kreditne institucije, institucije za platni promet i institucije za elektronički novac koji korisnicima platnih usluga nudi platne usluge (podružnica, poslovnicu, filijala, ispostava i sl.). Sjedište se ubraja u poslovnu jedinicu ako nudi platne usluge korisnicima platnih usluga. Poslovna jedinica institucije za elektronički novac koja ujedno obavlja djelatnost telekomunikacijskih usluga jest svaki organizacijski dio koji korisnicima pruža obavljanje platnih usluga.“¹⁹

Njačešće korišten platni instrument u Republici Hrvatskoj jest platna kartica i upravo je na tržištu platnih kartica i kartičnih plaćanja zabilježen stalan rast i razvoj. Platna kartica je platni instrument koji omogućuje njezinu imatelju izvršenje plaćanja robe i usluga bilo preko prihvatnog uređaja ili na daljinu i/ili omogućuje podizanje gotovog novca i/ili korištenje drugih usluga na bankomatu ili samoposlužnom uređaju.

¹⁷ Loc.cit.

¹⁸ Rose, P.S. i S.C.Hudings, op.cit. str. 17.

¹⁹ Hrvatska narodna banka, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura>, (pristupljeno 10.07.2019.).

S obzirom na rast kartičnih plaćanja i sve brojnije alternativne metode plaćanja budućnost gotovog novca postala je aktualna tema.²⁰

Izgleda da otpor potrošača prema uporabi prodajnih terminala slabi te se broj prodanih terminala povećava se diljem svijeta velikom brzinom. Većina nedavno instaliranih prodajnih terminala pojavila se na benzinskim postajama i u supermarketima. Pružatelji usluga moraju raditi na savladavanju pojedinih nedostataka koji mogu štetiti komitentima, kao što su gubitak čekovne kartice (jer se gubitak sredstava javlja isti dan) i problemi s računalima koji mogu izazvati skupe pogreške. Međutim, naknade za kontrolu računa se povećavaju po stopi višoj od stope inflacije, što bi naposljetku moglo učiniti prodajne terminale atraktivnima mnogim komitentima. Među tržišnim liderima nalaze se MasterCard i VISA.²¹

4.1. Bankomati

„Bankomat povezuje računalni terminal, sustav čuvanja zapisa te novčani trezor u jednu jedinicu omogućujući komitentima da uđu u sustav čuvanja podataka financijskog poduzeća ili pomoću plastične kartice koja sadrži osobni identifikacijski broj (PIN) ili ukucavajući specijalni kodirani broj u računalni terminal koji je 24 sata na dan povezan s digitalnim zapisima financijskog poduzeća.“²² Jednom kada se pristupi računu, podizanja gotovine moguća su samo do unaprijed određeni limiti, a također se mogu obrađivati depoziti, provjeravati različita salda i plaćati računi. Kako bankomati preuzimaju više uobičajenih usluga, kao što je naplata čekova, osobe pružatelja financijskih usluga ima više vremena za prodaju ostalih usluga i za pomoć onim komitentima koji imaju potrebe za posebnim vrstama usluga. Prosječni bankomat preradi više od 200 transakcija po danu.²³

Bankomati su među najučinkovitijim pružateljima osnovnih financijskih usluga, njihov trošak po transakciji je daleko manji od troška blagajnika, iako za određene transakcije očigledno i nisu toliko učinkoviti kao što može biti učinkovit internet. Mada su bankomati najpoznatiji po pružanju usluga isplate gotovine komitentima, uplate depozita i plaćanje računa, mnogi su ovi uređaji u posljednje vrijeme proširili svoj izbor usluga, primjerice, izdavanje autobusnih karata i karata za vlakove, prodaju

²⁰ Hrvatska narodna banka, *Platne kartice i kartične transakcije: statistika platnog prometa 2016.*, srpanj 2017., dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-kartice-transakcije-2016->, (pristupljeno. 10.07.2019.), str 11.

²¹ Rose, P.S. i S.C.Hudings, op.cit. str.114.

²² Ibid str.114.

²³ Rose, P.S. i S.C.Hudings, op.cit. str.115.

poštanskih maraka, prodaju ulaznica za atletska natjecanja i druge oblike zabave te prodaju darovnih kartica. Neki od njih služe kao kanali za obavljanje plaćanja kupnje u odabranim maloprodajnim trgovinama. Danas često nekoliko financijskih poduzeća dijeli bankomate kako bi smanjili troškove, a ti bankomati su umreženi s tisućama drugih uređaja da bi komitentima koji putuju ponudili pristup njihovim računima. Iako su skupi za nabavu i instaliranje, bankomatima se štedi na plaćama zaposlenika, komunalnim računima, kao i na troškovima održavanja.²⁴

Tijekom posljednja dva desetljeća mnoge su se depozitne institucije preselile da bi smanjile troškove svog poslovanja dodajući bankomate na podružnice s kompletnim asortimanom usluga i istovremeno umanjujući broj osoblja i veličinu unajmljenog prostora unutar svake podružnice. Prilikom postavljanja bankomata treba voditi računa o vremenu tijekom kojeg će bankomat biti izvan funkcije. Ukoliko nisu dostupni blagajnici u podružnicama, a pružatelj usluga ima samo bankomat koji ne radi, komitenti mogu otići bilo kamo drugamo i obaviti ono zbog čega su došli. Zato mnoga financijska poduzeća postavljaju više bankomata na istom mjestu i mijenjaju na redovnoj bazi stare uređaje.²⁵

Bankomati visoko kotiraju na iskoristivosti resursa: oni zahtijevaju samo ograničenu obvezu sredstava, osobito osoblja. Bankomati mjesečno prerade veći broj transakcija od šalterskih službenika (prosječno 50 posto ili više) i to s nižim troškom po transakciji. Međutim, bankomati i ostali uređaji s ograničenim brojem usluga ne kotiraju visoko među onim komitentima koju su zainteresirani za personalizirane usluge (posebno među starijim komitentima), niti visoko kotiraju u svojoj sposobnosti da prodaju periferne usluge, kao što su navođenje komitenata da uzmu kredit za kupnju automobile ili da nabave plan izdvajanja za mirovinu. Depozitne institucije koje svoje bankomate smjeste izvana ili daleko od predvorja podružnica često ustanove da ovaj potez uvelike smanjuje njihove mogućnosti prodaje ostalih usluga. Osim toga, mnogi komitenti uređaje s ograničenim brojem usluga shvaćaju kao manje sigurne zbog česte pojave kriminala. Bankomati često privlače zločin jer podizanje gotovine predstavlja većinu transakcija koje se izvode iz ovih uređaja. Video nadzor zajedno sa skrivenim ekranima, sustavima osvjjetljenja i

²⁴ Rose, P.S. i S.C.Hudings, op.cit. str.114.

²⁵ Ibid, str. 114.

ugrađenim alarmima danas je popularna metoda za povećanje sigurnosti i osiguranje bankomata.²⁶

Pružatelji usluga prilikom postavljanja novih bankomata procjenjuju gotovinsku štednju koju će novi uređaj vjerojatno proizvesti ukoliko komitenti budu upotrebljavali bankomat umjesto ispunjavanja čekova ili odlaska do šalterskog službenika. Nakon toga pretvaraju procijenjeni obujam buduće štednje u njenu sadašnju vrijednost, te potom uspoređuju tu procijenjenu sadašnju vrijednost s gotovinskim izdatkom potrebnim za kupnju i instaliranje novog uređaja.²⁷

4.2. EFTPOS uređaji

EFTPOS(engl. Electronic Funds Transfer at Point Of Sale) uređaj omogućuje korištenje platnih instrumenata (debitnih i kreditnih kartica) na prodajnom mjestu. Naime, pomoću njega trgovac na svom prodajnom mjestu elektronskim putem naplaćuje prodanu robu ili usluge platnom karticom kupca. Uređaj je namijenjen bezgotovinskom plaćanju pomoću kojeg se transakcije provode elektroničkim putem te u potpunosti pojednostavljuje poslovanje s kreditnim karticama na prodajnom mjestu. Uređaji se mogu podijeliti na kontaktne i beskontaktno-kontaktne. Kontaktne EFTPOS uređaji podržavaju prihvata platnih kartica koje sadržavaju zapise temeljene samo na čipu i/ili magnetnoj traci. Beskontaktno-kontaktne EFTPOS uređaji podržavaju prihvata platnih kartica koje, osim zapisa temeljenog na magnetnoj traci i/ili čipu, sadržavaju i zapise temeljene na beskontaktnoj tehnologiji (blizinsko čitanje kartica, NFC i slično).²⁸

EFTPOS uređaje karakterizira velika brzina i sigurnost te na taj način nema potrebe za otiskivanjem kartica kroz imprinter, ručnom provjerom kartica, ručnim ispisivanjem slipova, autorizacijom i fakturiranjem prema kartičaru. Upotreba EFTPOS uređaja povećava sigurnost naplate, smanjuje se količina gotovine na prodajnom mjestu. Naime, provlačenjem, umetanjem ili prislanjanjem kartice na čitač uređaj automatski vrši provjeru ispravnosti kartice te da li je kupac u mogućnosti

²⁶ Ibid, str. 114.

²⁷ Rose, P.S. i S.C.Hudings, op.cit. str. 116.

²⁸ Hrvatska narodna banka, Platne kartice i kartične transakcije: statistika platnog prometa 2014., srpanj 2015., dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakci-1>, (pristupljeno: 10.07.2019.), str 17.

izvršiti plaćanje. Sve navedene prednosti vode do povećanja prodaje, a time i do veće dobiti.²⁹

4.3. Dnevno – noćni trezori

HNB definira dnevno-noćni trezor kao: „Samoposlužni uređaj koji se rabi za polog gotovog novca radi daljnje obrade i polaganja na račun za plaćanje.“³⁰ Korištenje dnevno-noćnog trezora sigurno je i jednostavno. Vrata za umetanje pologa u dnevno-noćni trezor otvorit će se nakon identifikacije beskontaktnom karticom/ključem. Banka će korisniku odobriti račun za iznos uplaćenoga gotova novca isti dan za sve uplate položene u dnevno – noćni trezor najkasnije dva sata prije kraja radnog vremena poslovnice u kojoj se uređaj nalazi, odnosno najkasnije sljedećega radnog dana. Prednosti koje uređaj donosi su praktičnost jer su trezori dostupni 24 sata na dan, a i postoji razgranata mreža dnevno – noćnih trezora diljem Hrvatske. Naknade za polog gotovine u trezor su niže od naknade za polog na šalteru te se također na taj način izbjegavaju duga čekanja na šalterima.³¹

4.4. Uređaji za zaprimanje kovanog novca

Uređaj za zaprimanje kovanog novca HNB definira kao: „Samoposlužni uređaj koji omogućuje korisniku platnih usluga polog kovanog novca na svoj račun za plaćanje i ostale račune.“³² Prednosti su u tome što se štedi vrijeme, nije potrebno više sortirati i brojati kovanice. Brzo i jednostavno se položi novac na račun u banci jer su uređaji dostupni 24 sata na dan.³³

4.5. Uređaji za zaprimanje naloga za plaćanje

„Uređaj za zaprimanje naloga je samoposlužni uređaj koji omogućuje korisniku platnih usluga predaju papirnog naloga za plaćanje koje će pružatelj platnih usluga izvršiti prema uvjetima ugovora.“³⁴ Za bezgotovinsko plaćanje koristi se

²⁹ Loc.cit.

³⁰ HNB Infrastruktura, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura> (pristupljeno: 10.07.2019.).

³¹ Zagrebačka banka, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/mali-poduzetnici/dnevno-nocni-trezor>, (pristupljeno 10.07.2019.).

³² HNB Infrastruktura, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura> (pristupljeno: 10.07.2019.).

³³ Zagrebačka banka, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/mali-poduzetnici/uredaj-za-polog-kovanica1>, (pristupljeno 10.07.2019.).

³⁴ HNB Infrastruktura, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura> (pristupljeno: 10.07.2019.).

standardiziranim HUB 3 obrascem. Korištenje nije potrebno posebno ugovarati. Korištenje je jednostavno, bezgotovinski nalog se podnosi bez čekanja te su naknade niže od onih za predaju na šalteru.

4.6. Uređaji za podizanje gotovog novca

„Uređaj za podizanje gotovog novca jest EFTPOS uređaj koji korisniku platnih usluga omogućuje samo uslugu podizanja i polaganja gotovog novca.“³⁵ Platna transakcija podizanja i polaganja gotovog novca najčešće se autorizira PIN-om/potpisom.³⁶

5. Analiza odnosa razvijenosti hrvatskih županija te broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja

Županija je jedinica područne samouprave u Republici Hrvatskoj čije područje predstavlja prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu, a ustrojava se radi obavljanja poslova od područnog, odnosno regionalnog interesa.³⁷ Županije su uređene i formirane Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj.³⁸ Sukladno navedenom Zakonu, ustrojeno je dvadeset županija plus grad Zagreb koji predstavlja posebnu i jedinstvenu, teritorijalnu i upravnu jedinicu, čije se ustrojstvo uređuje Zakonom o Gradu Zagrebu.³⁹

Županijska razvojna strategija predstavlja planski dokument kojim su utvrđeni ciljevi razvoja jedinice područne, odnosno regionalne, samouprave.⁴⁰ Navedenu strategiju donosi jedinica područne samouprave u skladu sa načelom partnerstva i suradnje, pritom uzimajući u obzir potrebu osiguranja ravnomjernog razvoja svih dijelova županije.⁴¹ Zakonom je također definirano kako dvije ili više jedinica područne samouprave mogu donijeti i zajedničku razvojnu strategiju, ali u tom slučaju one neće donijeti pojedinačne županijske razvojne strategije.⁴²

³⁵ HNB Infrastruktura, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura> (pristupljeno: 10.07.2019).

³⁶ HNB Infrastruktura, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura> (pristupljeno: 10.07.2019.).

³⁷ Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Narodne novine 123/17 čl. 6.

³⁸ Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, Narodne novine 110/15.

³⁹ Čl. 3. Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj.

⁴⁰ Čl. 3. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

⁴¹ Čl. 13. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

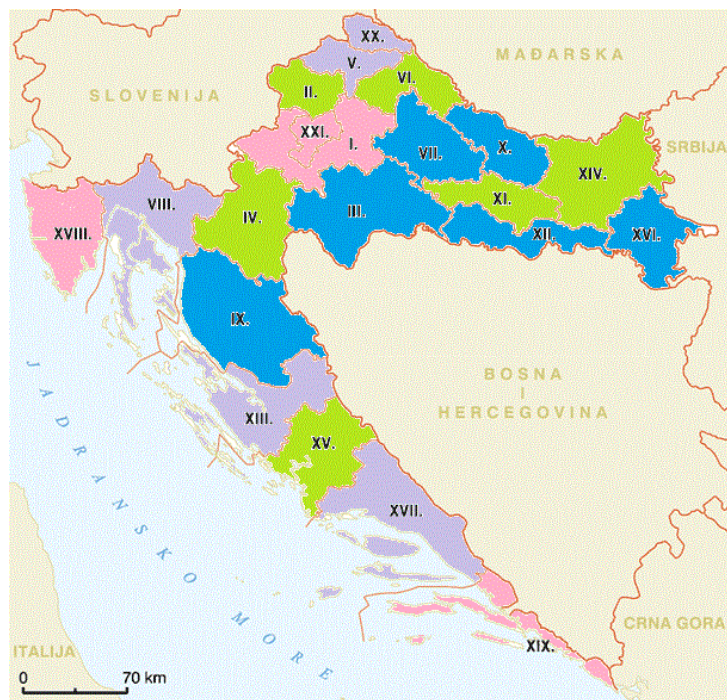
⁴² Čl. 13. st. 4. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

Zakonom je utvrđeno da se jedinice područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti svrstavaju u četiri skupine:⁴³

- u I.skupinu jedinica područne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne samouprave (plava boja)
- u II.skupinu jedinica područne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u pravoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne samouprave (zeleno boja)
- U III. skupinu jedinica područne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne samouprave (ljubičasta boja)
- U IV.skupinu jedinica područne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u pravoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne samouprave (roza boja).

U nastavku slijedi prikaz karte sa županijama Republike Hrvatske. Županije su podijeljene na gore navedene četiri skupine prema vrijednosti indeksa razvijenosti. Karta nam daje detaljan prikaz kako bismo mogli razlikovati razvijenije i one manje razvijene županije.

Slika 1: Analiza razvijenosti hrvatskih županija

⁴³ Čl. 34. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

Izvor: vlastita izrada, prema podacima sa stranica Ministarstvaregionalnograzvoja i i fondova Europske unije:<https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>, (pristupljeno 10.07.2019.).

Politiku regionalnog razvoja treba usmjeriti u pravcu izmjene gospodarske strukture manje razvijenih područja. Brži razvoj sekundarnog i tercijarnog sektora privrede treba ostati osnova razvojne strategije manje razvijenih područja. Takav razvoj treba osigurati i veći stupanj zaposlenosti stanovništva u modernom sektoru privrede. Osim toga, treba povećati efikasnost privređivanja svih poslovnih subjekata, a posebno u sektoru poljoprivrede. Isto tako, poljoprivredna proizvodnja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima može pronaći svoje mjesto u funkciji proizvodnje ekološki zdrave hrane i razvitka seoskog turizma.⁴⁴

Koristeći pokazatelje regionalnog razvoja analizirana je razvijenost hrvatskih županija. Za svaku županiju prikazan je svaki zaseban pokazatelj. Zatim, koristeći pronađene podatke prikazana su kretanja broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja za mjesec prosinac u razdoblju od 2014. do 2019. godine. Sljedeća tablica prikazuje sve hrvatske županije te za svaku broj poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Podaci uspoređuju dvije godine, 2014. i 2018. Na samom kraju dan je osvrt na odnos razvijenosti hrvatskih županija i broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja, odnosno nastoji se prikazati da li razvijene županije imaju i veći broj poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja.

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske,⁴⁵ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije razvrstava sve jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj prema njihovom indeksu razvijenosti.⁴⁶

Naime, člankom 3. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske definirani su temeljni pojmovi. Prema njemu, indeks razvijenosti označava: „Kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih

⁴⁴ Jakovčević, D. *Bankovni potencijali, poslovna spajanja banaka i razvitak hrvatskog gospodarstva*, Izvorni znanstveni rad, Vol. 52 No. 11-12, 2001., dostupno na :<https://hrcak.srce.hr/28785> (pristupljeno 13.09.2019.).

⁴⁵ Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Narodne novine 147/2014, i Narodne novine 123/17, dostupno na :https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_131_3014.html, (pristupljeno 07.09.2019.).

⁴⁶ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>, (pristupljeno 10.07.2019.).

vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave u određenom razdoblju.⁴⁷ Nadalje, Uredba o indeksu razvijenosti⁴⁸ (dalje u tekstu: Uredba) člankom 1. definira kako se njome propisuju pokazatelji za izračun indeksa razvijenosti.⁴⁹ To su dakle:

1. stopa nezaposlenosti
2. dohodak po stanovniku
3. proračunski prihod jedinica lokalne, odnosno područne samouprave po stanovniku
4. opće kretanje stanovništva
5. stopa obrazovanosti
6. indeks starenja.⁵⁰

Kada govorimo o prvom po redu, odnosno o stopinezaposlenosti, ista se prema članku 3. Uredbe izračunava kao: „omjer broja nezaposlenih i zbroja zaposlenih te nezaposlenih osoba na području pojedine lokalne, odnosno regionalne samouprave.“⁵¹

Dohodak po stanovniku čini omjer ukupnog iznosa dohotka kojega su tijekom jednog poreznog razdoblja, odnosno tijekom jedne kalendarske godine, ostvarili porezni obveznici koji imaju prebivalište ili uobičajeno boravište na području jedinice lokalne ili regionalne samouprave i broja stanovnika koji žive na tom području na kojem se vrši izračun.⁵² Uredba još ističe kako se za izračun pokazatelja dohotka po stanovniku koriste podaci Porezne uprave o isplaćenim dohocima kao i podaci Državnog zavoda za statistiku o broju stanovnika u lokalnoj, odnosno regionalnoj samoupravi.⁵³

Nadalje, za izračun proračunskog prihoda jedinice lokalne ili regionalne samouprave koriste se podaci Ministarstva financija o prihodima proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave te podaci Državnog zavoda za statistiku koji se

⁴⁷ Čl. 3. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Narodne novine 147/2014, i Narodne novine 123/17, dostupno na [:https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_131_3014.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_131_3014.html), (pristupljeno 07.09.2019.).

⁴⁸ Uredba o indeksu razvijenosti, Narodne novine 131/17, dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>, (pristupljeno 13.09.2019.).

⁴⁹ Čl. 1. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵⁰ Čl. 2. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵¹ Čl. 3. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵² Čl. 4. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵³ Čl. 4. Uredbe o indeksu razvijenosti.

odnose na broj stanovnika na razini jedinica lokalne ili područne samouprave.⁵⁴ Uredbom je također uređeno kako se : „Proračunski prihodi jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku izračunavaju kao omjer ostvarenih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne samouprave, umanjениh za prihode:

- od domaćih i stranih pomoći i donacija te sredstva fiskalnog izravnaja
- iz posebnih ugovora: sufinanciranje građana za mjesnu samoupravu
- ostvarene na osnovi dodatnih udjela u porezu na dohodak i pomoći za izravnaja za financiranje decentraliziranih funkcija
- od prodaje nefinancijske imovine i
- od prireza porezu na dohodak
- i broja stanovnika na području jedinice lokalne, odnosno područne samouprave.“⁵⁵

Četvrti pokazatelj za izračuna indeksa razvijenosti je opće kretanje stanovništva. Isto se računakao omjer usporedivog broja stanovnika jedinica lokalne, odnosno područne samouprave u posljednjem dostupnom desetogodišnjem razdoblju.⁵⁶ Za navedeni se izračun koriste samo podaci Državnog zavoda za statistiku o broju stanovnika jedinica lokalne, odnosno područne samouprave.⁵⁷

Sljedeći je pokazatelj stopa obrazovanosti. Prema Uredbi, stopa obrazovanosti računa se kao: „Udjel stanovništva sa završenim visokim obrazovanjem u ukupnom stanovništvu , u dobi između dvadeset i šezdeset i pet godina, na području jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave.“⁵⁸

Indeks starenja je postotni udio stanovnika u dobi šezdeset i više godina u odnosu na broj stanovnika u dobi od nula do devetnaest godina.⁵⁹

Zakon o regionalnom razvoju definira cilj politike regionalnog razvoja. Članak 2. st. 1. navodi: „Cilj je politike regionalnog razvoja pridonijeti društveno – gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, u skladu s načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.“⁶⁰ Zakon ističe kako će se politikom

⁵⁴ Čl. 5. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵⁵ Čl. 5. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵⁶ Čl. 6. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵⁷ Čl. 6. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵⁸ Čl. 7. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁵⁹ Čl. 8. Uredbe o indeksu razvijenosti.

⁶⁰ Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Narodne novine 147/2014, čl. 2. st. 1.

regionalnog razvoja nastojati osigurati: povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s prioritetima razvoja središnje razine te ciljevima kohezijske politike Europske unije, potpora slabije razvijenim područjima za povećanje i optimalno korištenje vlastitog razvojnog potencijala, mjere za ravnomjeran razvoj jedinica u pograničnom području, poticanje teritorijalne suradnje te konačno učinkovito korištenje sredstava iz fondova Europske unije koji su namijenjeni regionalnom i urbanom razvoju.⁶¹

5.1. Analiza razvijenosti hrvatskih županija

Predmet regionalne ekonomike se uglavnom temelji na dva dominantna pitanja: kako se stvara regionalno bogatstvo te kako se nositi s nepoželjnim međuregionalnim nejednakostima. Sljedeća tablica prikazuje vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna za razdoblje od 2014. do 2016. godine.

⁶¹ Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Narodne novine 153/2009. čl. 2. st.2.

Tablica 1: Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na županijskoj razini (razdoblje od 2014 do 2016.), vrijednost osnovnih pokazatelja za županiju.

	Županija	Razvojna skupina	Indeks (%)	Prosječni dohodak po stanovniku (kn)	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku (kn)	Prosječna stopa nezaposlenosti (%)	Opće kretanje stanovništva n(%) (2016./2006.)	Indeks starenje(%) (2011.)	Stupanj obrazovanja (%) (VSS, 20-65)
1	Grad Zagreb	IV	117,758	44.733,21	6.232,49	0,1007	103,10	118,9	0,3935
2	Istarska	IV	108,970	35.191,17	5.535,63	0,0654	101,17	136,8	0,2250
3	Dubrovačko-neretvanska	IV	108,580	30.904,76	4.848,62	0,1323	101,07	109,4	0,2618
4	Zagrebačka	IV	105,890	32.579,23	3.222,84	0,1079	100,54	100,1	0,1678
5	Primorsko-goranska	IV	105,278	35.367,41	5.229,00	0,1141	96,91	155,3	0,2747
6	Zadarska	III	104,654	26.630,15	3.908,88	0,1200	102,30	117,4	0,2085
7	Splitsko-dalmatinska	III	103,930	28.190,12	3.476,57	0,1923	99,75	102,3	0,2472
8	Varaždinska	III	101,713	28.714,71	2.387,25	0,0974	95,45	107,3	0,1628
9	Međimurska	III	100,502	24.835,25	2.077,08	0,1164	97,99	91,8	0,1367
10	Krapinsko-zagorska	II	98,976	28.783,48	2.092,17	0,1135	93,73	112,6	0,1266
11	Koprivničko-križevačka	II	98,493	24.587,95	2.703,28	0,1370	93,24	110,5	0,1483
12	Šibensko-kninska	II	97,041	27.315,29	3.283,90	0,1622	91,58	146,1	0,1944
13	Osječko-baranjska	II	96,009	26.216,25	2.271,75	0,2369	91,90	106,3	0,1749
14	Karlovačka	II	95,191	29.715,33	2.547,26	0,1728	88,93	149,0	0,1836
15	Požeško-slavonska	II	93,947	22.925,23	1.550,25	0,1814	87,42	99,2	0,1429
16	Brodsko-posavska	I	93,449	22.105,97	1.550,91	0,2143	90,09	96,5	0,1342
17	Bijelovarsko-bilogorska	I	92,576	23.529,44	1.912,61	0,2246	89,02	114,9	0,1310
18	Ličko-srijemska	I	92,387	27.401,23	3.392,29	0,1696	89,29	166,0	0,1596
19	Vukovarsko-srijemska	I	91,992	22.256,51	1.627,30	0,2431	88,41	98,3	1230
20	Sisačkomoslavačka	I	91,701	27.197,16	2.502,17	0,2461	85,20	131,1	0,1481
21	Virovitičko-podravska	I	90,666	21.297,23	1.872,32	0,2613	88,54	103,3	0,1145

Izvor: vlastita izrada, prema podacima sa stranica Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>, (pristupljeno 10.07.2019.).

Sumiranjem pokazatelja dobiva se ukupan indeks koji pokazuje stupanj gospodarske snage i gospodarskog potencijala županija odnosno njihovo odstupanje od prosjeka Hrvatske. Indeks iznad 100 pokazuje da je iznad prosjeka, a niže od 100 da je ispod prosjeka. Tablica prikazuje kako najveći indeks razvijenosti ima Grad Zagreb, a slijedi ga Istarska i Dubrovačko-neretvanska županija. Ističu se velike razlike među županijama između velike gospodarske snage Grada Zagreba i znatno zaostajanje nekih manjih, pretežno slavonskih županija. Na začelju tablice nalaze se Virovitičko – podravska i Sisačko- moslavačka županija.

U demografskom smislu, hrvatski prostor obilježava niska gustoća naseljenosti. Grad Zagreb najgušće je naseljen, njegova se dominacija ističe i kroz prosječan dohodak po stanovniku, prosječnom prihodu po stanovniku, stupnju obrazovanja. Razlog tome je što je u odnosu na druge županije u Gradu Zagrebu registrirano najviše poduzeća, također važno je napomenuti kako je Republika Hrvatska stvorila monocentrično gospodarstvo s dominantnim udjelom glavnoga grada. Posljedica toga je centralizacija poslovnih aktivnosti u samom gradu te napušanje i smanjivanje raspoloživih resursa u ostalim regijama.⁶²

Prema navedenim podacima Virovitičko – podravska županija je najnerazvijenija županija na području Republike Hrvatske. Razvrstana je u I. skupinu s indeksom razvijenosti manjim od 75% prosjeka Republike Hrvatske. Prema gustoći naseljenosti jedna je od rjeđe naseljenih županija, također važno je napomenuti da ima najniži prosječni dohodak po stanovniku te ju karakterizira najmanji stupanj obrazovanja. Ističe se kako je potrebna urbanizacija i dodatna ulaganja. Naime, županija je pogodna za razvoj poljoprivrede i industrije zbog dobrih klimatskih uvjeta i samog reljefa, njezina povijest i zaštićena prirodna baština učinile bi ju primamljivom za veliki broj turista.⁶³

Distribucija županija prema stupnju razvijenosti je jako asimetrična: osam je županija po razvijenosti iznad prosjeka Republike Hrvatske, jedna je oko prosjeka, a preostalih jedanaest su ispod prosjeka.

⁶² Delić, A. i L. Rogić Dumančić, *Utjecaj razvijenosti financijskog sustava na gospodarski rast zemalja srednje i istočne Europe*, Izvorni znanstveni članak, Vol. 67 No. 6, 2016, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/176020>, (pristupljeno 13.09.2019.).

⁶³ Tolušić, E., *Regionalni razvoj Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Virovitičko-podravsku županiju*, Stručni rad, Vol. 2 No. 1, 2011., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/71852>, (pristupljeno 13.09.2019.).

5.2. Analiza broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja na teritoriju Republike Hrvatske

Mreža poslovnica i bankomata važan je kanal kojima banka klijentima nudi svoje proizvode i usluge. Uspješna suradnja grašana s poslovnom bankom najčešće predstavlja dugoročni odnos. Poslovnice omogućuju osoban pristup klijentu, dok bankomati omogućuju poslovanje izvan radnog vremena i izvan poslovnica. Zbog navedenog, veoma je važno da mreža poslovnica, bankomata i svih drugih usluga koje banka pruža bude što rasporstranjenija kako bi se privukli novi klijenti i zadržali stari. Također, važno je da razina usluga bude u skladu s očekivanjem klijenata, odnosno da banke prate nove, modernije trendove.

U nastavku slijedi tablica koja prikazuje kretanje poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja (bankomata, EFTPOS uređaja, dnevno – noćnih trezora, uređaja za zaprimanje kovanog novca, uređaja za zaprimanje naloga za plaćanje i uređaja za podizanje gotovog novca)

Tablica 2: Ukupno poslovne jedinice i prihvatni uređaji na teritoriju Republike Hrvatske za prosinac u razdoblju od 2014. do 2019. godine.

	na dan: 31.12.2014.	na dan: 31.12.2015.	na dan: 31.12. 2016.	na dan: 31.12. 2017.	na dan: 31.12.2018.	na dan: 31.03.2019.
Poslovne jedinice	1.195	1.175	1.142	1112	1.028	1.015
Bankomat	4.222	4.418	4.543	4941	5.148	5.947
EFTPOS uređaj	99.515	103.434	106.081	118621	114.360	112.076
Dnevno - noćni trezor	482	493	492	507	513	512
Uređaj za zaprimanje kovanog novca	18	29	30	30	29	30
Uređaj za zaprimanje naloga za plaćanje	238	236	227	222	223	224
Uređaj za podizanje gotovog novca	1.519	1.633	936	905	967	978

Izvor: vlastita izrada, prema podacima Hrvatske narodne banke:

<https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura>,

(pristupljeno, 12.09.2019.)

Iz gore prikazane tablice možemo vidjeti kako se broj poslovnih jedinica iz godine u godinu smanjuje. U razdoblju od 2014. godine do 2019. godine uočavamo da se broj smanjio za čak 180 poslovnih jedinica. Nasuprot tome, vidimo kako broj bankomata iz godine u godinu neprekidno raste. Možemo vidjeti kako se u promatranom razdoblju taj broj povećao za 1725 bankomata. Najveći rast se bilježi iz 2018. godine na 2019. godinu za 799 bankomata. Ako promatramo kretanje broja EFTPOS uređaja možemo primjetiti vidljivi rast. Na kraju 2017. godine bilo je čak 118 621 EFTPOS uređaj. U sljedećim godinama vidljiv je mali pad broja EFTPOS uređaja. Dnevno-noćni trezori pokazuju blagi rast, uožujku 2019. godine bilježimo njih čak 513. Uređaji za zaprimanje kovanog novca u posljednje tri godine prikazuje da nema posebnih kretanja i odstupanja, na području RH brojimo ih 30. Kada govorimo o uređajima za zaprimanje naloga za plaćanje oni pokazuju rast sve do kraja 2015. godine, nakon toga možemo vidjeti da se broj uređaja nije previše mijenjao. Analizirajući uređaje za zaprimanje gotovog novca možemo vidjeti da njihova važnost opada. Naime, krajem 2014. godine bilo ih je čak 1519; u 2019. vidljivo je smanjenje od 541 uređaja, odnosno čak 35%.

Kao što vidimo, zbog sve većeg rasta broja prihvatnih jedinica, bankarstvo i industrija financijskih usluga sada su više kapitalno-intenzivne industrije s fiksnim troškovima nego radno-intenzivne industrije s varijabilnim troškovima. Neki stručnjaci vjeruju da zgrade od cigle i betona te sastanci licem u lice postaju ostaci prošlosti te će ih gotovo u potpunosti zamijeniti elektronička komunikacija. Unaprijeđenjem tehnologije poput ovih znatno će spustiti jedinične troškove povezane s velikim brojem transakcija, ali će također depersonalizirati financijske usluge.⁶⁴

⁶⁴ P.S.Rose i S.C.Hudgins, op.cit. str. 17.

5.3. Analiza odnosa razvijenosti hrvatskih županija te broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja

Efikasno korištenje automatizacije i tehnološkog napretka zahtijeva veliki obujam prodaje. Pružatelji financijskih usluga su tako morali povećati bazu svojih klijenata geografskim širenjem- ulazeći na nova, udaljenija tržišta i povećanjem prodaje usluga na tim rastućim tržištima.⁶⁵

Tablica 3: Usporedba odnosa razvijenosti hrvatskih županija i broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja (2014. i 2018. godina)

Županija	Prosinac 2014.					Prosinac 2018.				
	Poslovne jedinice	Dnevno-noćni trezor	Uređaj za zaprimanje naloga za plaćanje	Uređaj za zaprimanje kovanog novca	Bankomat	Poslovne jedinice	Dnevno-noćni trezor	Uređaj za zaprimanje naloga za plaćanje	Uređaj za zaprimanje kovanog novca	Bankomat
Zagrebačka županija	63	31	13	1	220	55	33	13	1	242
Krapinsko-zagorska županija	29	11	10		100	28	11	10	1	112
Sisačko-moslavačka županija	33	13	4		111	30	16	5	2	113
Karlovačka županija	28	17	4		104	26	18	4		115
Varaždinska županija	39	17	11	1	130	33	17	9	1	133
Koprivničko-križevačka županija	27	8	6		66	22	10	7		66
Bjelovarsko-bilogorska županija	25	10	6		72	23	9	5		74
Primorsko-goranska županija	101	46	24	3	374	89	51	29	3	446
Ličko-senjska županija	17	8	3		61	16	8	3		75
Virovitičko-podravaska županija	30	10	4		46	20	11	5		57
Požeško-slavonska županija	26	12	4		48	20	11	3		53
Brodsko-posavska županija	30	9	4		79	25	10	5	1	96
Zadarska županija	51	22	7	1	236	45	26	6	2	300
Osječko-baranjska županija	71	33	16	2	204	77	35	15	2	256
Šibensko-kninska županija	42	13	4		155	30	13	4		203
Vukovarsko-srijemska županija	30	14	5		110	27	13	5	1	119
Splitsko-dalmatinska županija	144	40	25	3	498	116	50	15	3	748
Istarska županija	105	46	21		348	94	47	19	1	440
Dubrovačko-neretvanska županija	59	19	5		191	47	18	5		274
Međimurska županija	28	15	3		92	23	16	3	1	96
Grad Zagreb	217*	88	59	7	977	182	90	53	10	1.130
UKUPNO	1.195	482	238	18	4.222	1.028	513	223	29	5.148

Izvor: vlastita izrada, prema podacima Hrvatske narodne banke:

<https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura>,

(pristupljeno, 10.07.2019.).

⁶⁵ Loc.cit.

Uspoređujući ukupno sve županije možemo vidjeti da ukupne poslovne jedinice imaju tendenciju pada kao i uređaji za zaprimanje naloga za plaćanje kojih u 2018. godini imamo 15 manje u odnosu na 2014. godinu. Najveći rast, svakako, bilježe bankomati. U promatrane četiri godine došlo je do porasta za čak 926 bankomata. Također, dnevno-noćni trezori i uređaji za zaprimanje kovanog novca bilježe rast u promatranim godinama.

Promatrajući prema županijama možemo zaključiti kako Grad Zagreb ima najveći broj poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Razlog tome je zasigurno što je Zagreb kao glavni grad centar svih važnih događanja i promjena. Nakon Grada Zagreba ističe se Splitsko-dalmatinska županija. Također kod nje možemo primjetiti kako bilježi pad broja poslovnih jedinica, no prihvatni uređaji su u porastu, broj bankomata je u 2018. godini narastao za 40%. U svim županijama možemo primjetiti da pada broj poslovnih jedinica. Razlog tome leži u činjenici da se bankarski sustav modernizira, iz dana u dan javljaju se novi trendovi te poslovanje pojedinih poslovnica postaje neprofitabilno. Primorsko-goranska županija također konkurrira na samome vrhu, nakon Grada Zagreba ona bilježi najveći broj poslovnih jedinica, dnevno noćnih trezora, uređaja za zaprimanje naloga za plaćanje i uređaja za zaprimanje kovanog novca. Tađer Istarska županija bilježi veliki broj i rast prihvatnih uređaja.

Na samome dnu, odnosno najnerazvijeniji bankarski sustav imaju Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Ličko-senjska županija. Naime, najmanji broj bankomata ima Požeško-slavonska županijanijih samo 53, slijedi ju Virovitičko-podravska. Ličko-senjska županija ima najmanji broj poslovnih jedinica, uređaja za zaprimanje naloga za plaćanje i dnevno noćnih trezora, no broj bankomata joj bilježi porast za čak 41% u 2018. godini u odnosu na 2014 godinu. Koprivničko-križevačka županija u ovih 5 godina promatranja pokazuje najmanje promjene.

Kao što možemo vidjeti ako uspoređujemo tablicu 1. i 3. vidljivo je da je regionalni razvoj povezan sa brojem poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Naime, razvijenije županije imaju i veći broj poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Razlog tome leži u činjenici da se u velikim i razvijenim gradovima odvijaju glavne promjene. Naime, u razvijenim gradovima dolazi do najvećih promjena, tržište je dinamično te se ponuda i potražnja brzo mijenjaju. Zbog toga, banke sve više ulažu u poslovne jedinice i prihvatne uređaje te u što veću moderniziranost i ponudu kako bi klijentima usluge bile što dostupnije i jasnije. Cilj je da je klijent zadovoljan, odnosno da nema

potrebu za pronalaskom nove banke. Također, banke su prisiljene razvijati i širiti svoju ponudu kako bi uspješno konkurirale na tržištu.

Također, prema tablicama možemo vidjeti kako su područja s manjim razvojem bankarske mreže, odnosno sa manjim brojem poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja one županije u kojima je regionalni razvoj najlošiji. Ta područja karakteriziraju velike migracije i emigracije. Naime, prikazane županije imaju mali broj stanovnika i to pretežno staro stanovništvo. Zbog manjeg broja klijenata i ne razvijenog tržišta banke ne odlučuju širiti svoj spektar usluga na ta područja. Iako prema tablicama možemo vidjeti da se to u posljednje godine polako mijenja. Regionalna politika nastoji da se što više ulaže i u ta područja kako bi se regionalne razlike što više smanjile.

Gledajući raspored županija na zemljovidu Republike Hrvatske, uočavamo da je najrazvijeniji Grad Zagreb sa svojom bližom okolicom, zatim južni dio Hrvatske, središnja Hrvatska i na kraju najslabije razvijen – istočni dio Hrvatske. Na ovakavu sliku razvijenosti pojedinih dijelova sigurno je da su imali utjecaj rat i ratna razaranja. Posebno se misli na Vukovarsko-srijemsku i Osječko-baranjsku županiju koje su nekada bile među razvijenijima u Republici Hrvatskoj.

6. Zaključak

Iz rada i popratne analize možemo zaključiti da se razvoj gospodarstva i razvoj bankarstva svakako isprepliću. Analizirani podaci nam to i prikazuju, vidimo da one županije koje su gospodarski najrazvijenije također kotiraju i sa bankovnom razvijenošću. Grad Zagreb te Istarska županija ističu se kao najrazvijenije gospodarske regije naše države, ali i kao regije sa rasprostranjenom bankarskom mrežom, odnosno sa najvećim brojem poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Razlog tomu svakako je što je naravno Grad Zagreb glavno tržišno žarište, odnosno ponuda i potražnja su najaktivnije. Kao najnerazvijeniji područje svrstavamo istočnu hrvatsku koja je popraćena sa velikim valom iseljavanja. Iz prikazane analize također uočavamo da postoje velike razlike u razvijenosti pojedinih županij. Te bi se te razlike trebale što je moguće više smanjiti, odnosno trebalo bi usmjeriti regionalnu politiku u pravcu izmjene gospodarske strukture manje razvijenih područja.

U današnje vrijeme često se postavlja pitanje da li je potrebna fizička prisutnost banaka i njihovog osoblja. Iako je u posljednje vrijeme trend zatvaranja poslovnica sve veći, smatra se kako internetsko bankarstvo neće moći zamijeniti tradicionalne oblike bankarstva. Ljudi i dalje ne vjeruju bankama koje nude samo internetske bankarske usluge, odnosno, poslovnice (podružnice) se i dalje smatraju dokazom vjerodostojnosti banke jer pružaju osobni kontakt sa stručnjacima.

Neupitno je da se bankarstvo u zadnje vrijeme sve više razvija, poslovanje za koje su prije bile ovlaštene samo banke danas nude i drugi poslužitelji, naročito platne usluge. Važno je da banke uvede inovacije u svoje poslovanje, odnosno da razvijaju nove poslovne strategije koje su prilagođene novim zahtjevima tržišta. Analitičari smatraju da to treba shatiti kao poticaj, a ne kao prijetnju. Činjenica je da banke, ako žele ostati uspješne moraju znati odgovoriti na izazov konkurencije, moraju pratiti tehnološke trendove, omogućiti dostupnost, savjetovanje i podršku klijentima kroz digitalne kanale. Važno je da klijentu usluge budu dostupne i razumljive, potrebno je jačanje povjerenja te otvorena i transparenta komunikacija, jer kako kaže već poznata izreka: *Zadovoljan klijent ujedno je i najprofitabilniji*; odnosno *zadovoljan klijent suština je samog poslovanja*.

Literatura

1. Božina, L., *Novac i bankarstvo*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli; Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković, 2008.
2. Obadić, A. i J. Tica., *Gospodarstvo Hrvatske*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016.
3. Rose, P.S. i S.C.Hudings., *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8.Izdanje, MATE d.o.o., Zagreb, 2015.

Publikacije

1. Delić, A. i L. Rogić Dumančić, *Utjecaj razvijenosti financijskog sustava na gospodarski rast zemalja srednje i istočne Europe*, Izvorni znanstveni članak, Vol. 67 No. 6, 2016, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/176020>, (pristupljeno 13.09.2019.)
2. Hrvatska narodna banka, *Platne kartice i kartične transakcije: statistika platnog prometa 2014.*, srpanj 2015., dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakci-1>, (pristupljeno: 10.07.2019.)
3. Hrvatska narodna banka, *Platne kartice i kartične transakcije: statistika platnog prometa 2016.*, srpanj 2017., dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/platne-kartice-i-karticne-transakcije-2016->, (pristupljeno. 10.07.2019.)
4. Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, br.30, kolovoz 2017., <https://www.hnb.hr/documents/20182/2020824/hbilten-o-bankama-30.pdf/42efdf39-5ba2-4111-9efd-1a9b80ff78e8>, (pristupljeno: 10.07.2019.)
5. Jakovčević, D. *Bankovni potencijali, poslovna spajanja banaka i razvitak hrvatskog gospodarstva*, Izvorni znanstveni rad, Vol. 52 No. 11-12, 2001., dostupno na :<https://hrcak.srce.hr/28785> (pristupljeno 13.09.2019.)
6. Nujić, A. i V. Androković, *Razlike u razvijenosti županija Republike Hrvatske*, Izvorni znanstveni članak, Vol. XVIII No. 1-2, 2005. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199720>, (pristupljeno 13.09.2019.)
7. Tolušić, E., *Regionalni razvoj Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Virovitičko-podravsku županiju*, Stručni rad, Vol. 2 No. 1, 2011., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/71852>, (pristupljeno 13.09.2019.).

Internet izvori

1. Hrvatska narodna Banka – infrastruktura, dostupno na: https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/platne-usluge/infrastruktura?p_p_id=documentfolderfilter_WAR_hnbportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&_documentfolderfilter_WAR_hnbportlet_javax.portlet.action=searchAction, (pristupljeno 13.09.2019.).
2. Narodne novine, Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti, 2017., dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>, (pristupljeno 10.07.2019.)
3. Narodne novine, Uredba o indeksu razvijenosti, 2017. godina, dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>, (pristupljeno: 10.07.2019.)
4. Narodne novine, Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske 147/14, 123/17, 118/18, dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske>, (pristupljeno 10.07.2019.).

Popis tablica i slika

POPIS TABLICA

Tablica 1: Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na županijskoj razini (razdoblje od 2014 do 2016.), vrijednost osnovnih pokazatelj.....	19
Tablica 2: Ukupno poslovne jedinice i prihvatni uređaji na teritoriju Republike Hrvatske za prosinac u razdoblju od 2014. do 2019. godine.	21
Tablica 3: Usporedba odnosa razvijenosti hrvatskih županija i broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja (2014. i 2018. godina)	23

POPIS SLIKA

Slika 1: Analiza razvijenosti hrvatskih županija	14

Sažetak- Odnos razvijenosti hrvatskih županija, broja poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja

Ovaj završni rad nastoji utvrditi postoji li povezanost između regionalnog razvoja i razvoja bankarstva, poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Postavlja se pitanje da li razvijenije hrvatske županije zaista imaju i više bankarskih usluga i mogućnosti.

Vodeći se kroz ovaj rad čitatelj će se najprije upoznati sa osnovnim terminima bankarskog sustava, a nakon toga slijedi analiza. Rad istražuje ulogu banaka u procesu gospodarskog razvoja, ali i društvenog razvitka. Analiza prikazuje sve hrvatske županije prema stupnju regionalnog razvoja i prema broju poslovnih jedinica i prihvatnih uređaja. Nastoji nam prikazati usku povezanost između navedenih pojmova. Prikupljeni podaci daju nam odgovor na gore navedeno pitanje, odnosno prikazuju stvarnu vezu između financijskog razvitka i gospodarskog rasta.

Zaključak rada očituje se u tome kako je financijski sustav zaista krvotok svakog gospodarstva.

Ključne riječi: banke, organizacijska struktura, regionalni razvoj, pokazatelji regionalnog razvoja, prihvatni uređaji

Summary – The relation between development of Croatian counties, numbers of operating units and accepting devices

This final paper tries to determine if there is a connection between regional and banking development, numbers of operating units and accepting devices. The question is whether the more developed Croatian counties really have more banking services and opportunities.

Guiding through this work, the reader will first be introduced to the basic terms of the banking system, followed by analysis. The work examines the role of banks in the process of economic development as well as social development. The analysis shows all Croatian counties by the level of regional development and by the number of business units and accepting devices. It seeks to show us the close relationship between these terms. Data collected gives us the answer to the above question, that is, they show the real link between financial development and economic growth.

The conclusion of this final is that the financial system is really the bloodstream of every economy.

Keywords: banks, organizational structure, regional development, indicators of regional development, accepting devices